

θά παραμείνουν πρωτότυπα κλασσικά κείμενα. Όμως η άλλη πνευματική σου προσφορά, είναι άγνωστη. Πρόκειται για τὸ 26-I-1969 πνευματικό σου μόχθο, σχετικά με προσπάθειες πνευματικές άλλων ανθρώπων. Συγγραφείς, λαογράφοι, άρθρογράφοι καὶ ἄλλοι, ΣΤΑΘΗ ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗ στην δημοσιότητα καὶ πνευματικά τους δημιουργήματα, υπέβαλλαν τὰ δοκίμιά τους κάτω ἀπὸ τὸν ἔλεος σου.

(Στὸ μνημόσυνο τοῦ ἀειμνήστου διδασκάλου) Ἐβελτίωνες τὴν ξένη πνευματικὴ ἐργασία, τῆς εἰδίνες πολλές φορές νόημα, τὴν τακτοποιούσες.

Συγχώρησέ με, πολυαγαπημένε μου διδάσκαλε, πού σοῦ ἀπευθύνω μέ τὴν ἄδουλη καθυστέρηση τὸν ὕστατο χαιρετισμό. Πέρα πολλῶν πνευματικῶν ὀνείρων καὶ ὁμῶς, δὲν θέλησες ποτέ νὰ διακρουθῆς ἀπὸ κανένα.

Πρὶν ἀπὸ σαράντα μέρες, φτερούγιζε ἡ ψυχὴ σου. Τὸ πνεῦμα σου παραδινόταν. Καὶ ἐγώ, πού ἐθήτευα μαθητῆς, δέκα δεκάτῳ ὀλοκληρηὰ χρόνια, στὸ νὰ δὸ τοῦ πνεύματος, ὅπου ἱερούργουσες μέ σοφία καὶ χάρη, ἀπουσίαζα, τὴν κρίσιμη ὥρα, στὰ ξένα. Ἐκεῖ σέ θρήνησα. Ἐξία ὁ πνευματικός σου μόχθος, ἐν δὲν γίνῃ προσφορά στὸ κοινωτικό σύνολο, καὶ ἀγαθόσυνου ἀποδοχῆς, τῆς οἰκουμενικῆς ἀγάπης τοῦ ἐκείνου.

Καταπληγώθηκε ἡ ψυχὴ μου. Καὶ πῶς νὰ ἐξοικειωθῶ μέ τὸ τραγικὸ γεγονός.;

Ὅλοζώντανη προβάλλει ἐμπρός μου ἡ μορφή σου. Σέ βλέπω, καθισμένο στὸ γραφεῖο σου, νὰ σκύβης πάνω στὸν πνευματικὸ μόχθο. Φορτωμένος μέ τίς γνώσεις, στοχάζεσαι, φιλοσοφεῖς, ἐλέγχεις, παρατηρεῖς. Δύνεις κάθε ἀπορία, διασκεδάζεις κάθε ἀμφιβολία.

Σοῦ ἦταν ἄγνωστη ἡ ἐπίδειξη. Ἀπέφευγες, μέ ἐπιμέλεια καὶ φροντίδα, τὴν προσωπικὴ σου προβολή. Πίστη σου ἦταν, ἡ προβολὴ καὶ προώθηση κάθε ὠραίου ἔργου. Ἐφήμερες νοσηρές ψυχικὲς καταστάσεις, θεωροῦσες τίς φιλοδοξίες τῶν ἀνθρώπων. Ὅμως, δὲν τοῦς ἀντιπαθοῦσες κι' αὐτούς. Ἐπιτιμοῦσες καὶ τὴ δική τους προσπάθεια, ἀρνεῖ νὰ εἶχε κάποια σημασία.

Τοῦς πνευματικῶς δημιουργοῦς τοῦς ἐθαύμαζες. Καὶ εἶχες πάντοτε στὴν ψυχὴ σου τὴν ἔξαρση, νὰ ὁμολογῆς τὴν ἀξία τοῦ συναθρώπου σου. Κάθε μικροῦπολογισμός καὶ ὑστεροβουλία, στὸ πλαίσιο οποιασδήποτε συνεργασίας ἦταν κάτι τὸ ἀνατανόητο γιὰ σένα. Ἐλάτρευες τὰ ἰδεώδη. Ἐνιάμιζες τὸν φθόνο.

Ὅσοι εἶχαν τὴν τύχη νὰ θητεῦν κοντά σου, ἦταν πανευτυχεῖς. Τοῦς βοηθοῦσες, τοῦς συμπαρέστειες, τοῦς ποδηγετοῦσες. Καὶ οἱ διδάχες σου εἶχαν ἐπιστημονικό, κοινωνικό καὶ ἠθικό περιεχόμενο. Ἐμπρός εἰς τὸ μεγαλεῖο τῆς ψυχῆς σου, κάτω ἀπὸ τὴ σοφία τοῦ πνεύματός σου, ὁ συνομιλητῆς σου ἔμενε ἐκθαμβός. Ὡπλιζε τὴν ψυχὴ του μέ δύναμη καὶ τὴ σκέψη του μέ γνώσεις.

Ἡ πνευματικὴ σου προσφορά εἶναι διπλῆ. Γνωστὴ εἶναι ἡ πρώτη. Εἶναι τὸ βαθυστόχαστο συγγραφικό σου ἔργο. Ἱστορικό, λαογραφικό, κοινωνιολογικό. Εἶναι ἀκόμη οἱ ἐμπεριστατωμένες κριτικὲς σου, πού

θά παραμείνουν πρωτότυπα κλασσικά κείμενα. "Όμως ή άλλη πνευματική σου προσφορά, είναι άγνωστη. Πρόκειται για τόν άγνωστο πνευματικό σου μόχθο, σχετικά μέ προσπάθειες πνευματικές άλλων ανθρώπων. Συγγραφεῖς, λαογράφοι, άρθρογράφοι καί άλλοι, πρίν παραδόσουν στήν δημοσιότητα τά πνευματικά τους δημιουργήματα, υπέβαλλαν τά δοκίμιά τους κάτω από τόν έλεγχο τής σοφίας σου. Δέν τά διώρθωνες άπλως. Έβελτίωνες τήν ξένη πνευματική εργασία, τής έδινες πολλές φορές νόημα, τήν τακτοποιούσες άπό κάθε άποψη. Αύτή ή πνευματική σου εργασία είναι μεγάλη. Βρίσκεται διάσπαρτη μέσα στά κείμενα πολλών, πάρα πολλών πνευματικῶν δυμ-δύργων. Καί όμως, δέν θέλησες ποτέ νά διακηρυχθῆ αυτό άπό, κανένα.

"Όλη ή ζωή σου ἦταν μιά διαρκής μελέτη. Αύτή ἦταν ή μοναδική σου άδυναμία, τό πάθος σου. Καί δέν ἦταν για σένα άπλη ένασχόληση, ψυχική απόλαυση. Πίστευες, πώς δέν έχει καμιά αξία ο πνευματικός μόχθος, άν δέν γίνη προσφορά στό κοινωνικό σύνολο. Καί εργαζόσουν άθόρυβα, για τή δικαίωση αὐτοῦ τοῦ Ιδεώδους.

"Η εὐγένεια, χαρακτηρίζει κάθε σου ενέργεια. Ααί δέν ἦταν φροντισμένη καί τυπική. Ἦταν αὐθόρμητη. Ἦταν διαμάντι, πού κοσμοῦσε τήν ψυχή σου. Ἔτσι, συνταιριασμένα ή εὐγένειά σου αὐτή μέ τήν σοφία σου, παρουσίαζαν τό μεγαλεῖο τής ήθικῆς σου προσωπικότητας. Χωρίς καμιά άμφισβήτηση, στάθηκαν ανάμεσα στους ποντίους, ή πρώτη καί ώλοκληρωμένη μορφή ήθικῆς προσωπικότητας καί σοφίας. Καί ή λάμψη της, δέν φωτίζει μόνον παρελθόν καί παρόν. Ααταυγάζει καί τό μέλλον, για νά εὐνοηθοῦν καί οί επίγονοι.

Θά σέ θυμόμαστε πάντα. Καί στά βήματά μας, θά ἔχουμε πάντοτε φωτεινό οδηγό, τήν εὐγενική σου μορφή. Συμπαραστάτη, τήν σοφία σου, θά μάς συνοδεύη πάντα ή φωνή σου. Καί πέρα άπ' όλα, οί σοφές παρατηρήσεις σου καί οί πατρικές συμβουλές σου.

Συμμεριζόμαστε τόν πόνο τής εὐγενοῦς καί ιδανικῆς συντροφισσῆς σου. Στάθηκε άντάξια δίπλα σου, ως τό τέλος. Συμμεριζόμαστε άκόμη τόν πόνο όλων τῶν συγγενῶν. Ἄλλά συγγενεῖς καί φίλοι παρηγορούμεθα. Δέν πέθανε ή μορφή σου. Δέν έσβησε ή φωνή σου. Καί υπάρχει ή σοφία σου. Θά ζῆς ολοζώντανος ανάμεσά μας. Αὐτό τό προνόμιο, σοῦ έπιφύλαξε ή μοῖρα.

"Η άγάπη μας θά θερμαίνει πάντα τήν ιερή σου μνήμη, σοφέ καί πολυαγαπημένη σέ όλους διδάσκαλέ μου, άλησμόνητε Ἰωαννίμ Σαλτσῆ.-